

perpetuo] Virginem, Filium quem presenti nocte genuit, dulcissimo gremio continere, eique sanctorum angelorum multitudinem, cum immenso lumine astare. Lætabatur autem idem Deus puer, et immenso gaudio exultabat, atque cordis lætitiâ gestu gloriosi corporis, et ipsarum plausu manuum demonstrabat. Et conversus ad Matrem, aiebat ad illam: « Cernis, Mater, noctem quæ imminet, meæ nativitatis gaudis illustrandam, in qua et prophetarum oracula et angelorum præconia renovabuntur, et meo de te exitu omnia simul cœlestia atque terrestria lætabuntur? Ubi est nunc hostis damnati perfidia, ubi ejus potestas, qua ante hoc singulare gaudium mundo dominabatur? » Quo ille impudens audito, de latibulo suo egressus a longe se præsentabat, et ignominiose deturpatus, cum multo planctu atque ejulatu, ut admitteretur orabat. Quod eo voto dicebat, ut tantæ claritatis gaudia quibus invidebat, suo more vel in aliquo obfuscare valeret. « Et si, ait, in nulla ecclesiæ parte admittor, in aliquo saltem reliquarum officinarum loco suscipiar. — Vade, ait, Filius Virginis, fuscifer, et ne te mea potentia præjudicatum lamenteris, tenta quod poteris » At ille solutus, arcum capituli petiit, et ingredi conatus non potuit. In tantum namque et se tumidum, et capituli introitum angustum invenit, ut nullatenus intrare valeret. Vere vetusta superbix peste inflatus, per humilem aditum transire non poterat, quia non idem aditus superbum erectum et humilem capit inclinatum. Inde ad fratrum dormitorium gressum convertit, et

A phantasiis solitis eos se posse inquietare confidens, introire tentavit. Sed eadem grossitudine sua ab ostio repulsus recessit. Postremum ad refectorium nocendi spem contulit, ibi propter aliquantam corporum curam, majorem suspicatus mentium incuriam. Ibi etiam tot obices divinatorum ex lectione verborum, tot trabes ex devotionibus auditorum, tot repagula offendit ex charitate sibi servientium, ut nullo modo ultra procedere prævalens, retro cogere retur redire. Sic quoque ab omnibus monasterii officinis rejectus, a conspectu pussimi Redemptoris et gloriosæ Virginis Matris, cum ea qua dignus est confusione, pestifer ille recessit. Cauti igitur estote, et immensas gratias omnipotenti ac misericordissimo Salvatore agite, qui et nequissimum hostem a vobis expulit, et ipse nobiscum [al. vobiscum] festum suum celebraturus remansit. Hæc a sancto viro fratribus dicta, furentium adversus locum ipsum malignorum spirituum ostendunt nequitiam, ac Domini eundem protegentis clementiam. Qui nequam hostes quamvis universis generaliter insidiarentur, noviter tamen conversis amplius infesti instabant. Dolebant quidem veteranorum profectibus invidentes, sed tironum superaddita conversione, quasi recenti suscepto vulnere, acrius indignabantur. Et velut longi temporis desperatione, prioris prædæ spolia postponentes, contra ea quæ ab oculis rapiebantur, longe vehementius accendebantur. Hinc adversus novitios bella valida commovebant, hinc tentamentorum diversis telis armati, totis eis conatibus insistebant.

DONATIONES PIÆ

CLUNIACENSIBUS FACTÆ SUB REGIMINE SANCTI HUGONIS.

I.

Charta Pontii comitis de abbacia Moisiacensi Clunaco subjicienda.

(Circa an. 1060.)

[*Gall. Chr. nov., Instrum. I, p. 57*]

Quamvis apostolica pronuntient verba quod non sit nisi a Deo potestas, aliqua tamen de reprobis sermo divinus per prophetam indicat, dicens: *Ipsi regnaverunt, sed non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi.* Idcirco Pontius Tolosanæ urbis comes, ne in numero male regnantium a justo arbitrio Deo districtè quasi non ab eo agnitus dijudicer; communi ac salubri consilio uxoris meæ Adalmodis comitissæ, ac principum mihi subditorum, venerabilis scilicet Bernardi Caturensis episcopi, necnon Gausberti abbatis nominati, Willelmi quoque, ac Fulconis fratris ejus consultu decrevi ut abbacia S. Petri Moisiacensis cœnobii, quam ego hactenus, et parentes mei, seu prædecessores mei comites Tolosani, de manibus regum Francorum visi sumus in fori jure habere et possidere, deinceps in Dei servitio rectius

C diligentiusque custodiatur. Quapropter volo ut cunctis meis successoribus pateat, quod ego prænominatam abbaciam S. Petri Moisiacensis cœnobii omnipotenti Deo, et sanctis apostolis Petro et Paulo dimitto, necnon et seniori charissimo domno Hugoni abbati Cluniensi, sive cunctis successoribus suis in loco Cluniacensi futuris, secundum Regulam S. Benedicti ordinandam in perpetuum trado coram testibus. Si quis autem parentum vel successorum meorum, aut quicumque hominum post finem meum, sive post discessum Gauzberti principis illius, qui secundus a me in abbacia illa nunc esse videtur, et abbas vocatur, hanc meam cessionem dirumpere quocumque modo adtentaverit, quod fieri omnino sub obtestatione iudicii Dei prohibeo, omnipotentis Dei virtute examinandum, et papæ Romano, necnon et Francorum regi ad quorum tuitionem præfatus locus Moisiacus pertinet, distringendum relinquo. Ego vero hanc inscriptionem cessionis in manu jam dicti abbatis domni Hugonis, adstante omni conventu ejusdem monasterii, cui præest, mea electio-

ne, et prænominati Bernardi Caturcensis episcopi ad cujus diœcesim attinet locus iste consecratione. Durannus abbas et monachus Cluniacensis in die solemnitatis sanctorum principum apostolorum Petri et Pauli manu, ore, corde confirmo atque corroboro.

Bernardus episcopus Caturcensis firmavit.

Adalmodis comitissa firmavit.

Gauzbertus abba firmavit.

Willelmus cognomento Miscens-malum firmavit.

Fulco frater ejus confirmavit.

Datum sub die III Kalendas Junii, III feria, Philippe rege Francorum.

II.

Ademarus vicecomes Lemovicensis et Humbelga ejus uxor donant abbatiam Sancti Martialis Hugoni abbati Cluniacensi.

(Anno 1062.)

[BALUZ. *Miscell.*, ed. Luc., I, 123.]

NOVERINT omnes sanctæ matris Ecclesiæ filii ac fideles, tam præsentis quam futuri temporis, quod ego Ademarus vicecomes Lemovicensis dono Hugoni abbati Cluniacensis monasterii omnibusque successoribus ejus abbatibus qui idem monasterium Cluniacense regulariter gubernabunt dono et trado abbatiam Sancti Martialis Lemovicensis cum consensu et auctoritate domni Iterii ejusdem civitatis episcopi canonicorumque ejus necnon et conjugis meæ Umbergæ filiorumque meorum et optimatum ob indulgentiam peccatorum nostrorum et parentum nostrorum, et maxime eorum quæ de eadem abbacia contraximus, consentientes monachos ibidem degentes non secundum regulam sancti Benedicti vivere, et animarum regimen Simoniacæ ementibus abbatibus vendentes. Quam hæresim cum ab initio nascentis Ecclesiæ beatus Petrus apostolorum princeps in ipso suo capite extinxerit, nuper tamen sanctus Leo papa et omnes deinceps ejus successores perpetuo anathemate damnaverunt; pœnitens igitur præteritorum excessuum meorum, et confidens ejusdem abbatis successorum ejus industria eandem abbatiam Sancti Martialis ad regularem tramitem posse reduci, et detestabilem hæresim Simoniacam, Deo adjuvante, funditus expelli, dono et trado prædictam abbatiam prædicto Hugoni abbati omnibusque successoribus ejus abbatibus regulariter viventibus deinceps perpetuo possidendam, et abbates quos eidem loco tam ipse quam successores ejus præfecerint, si, quod absit, pro mala conversatione removendi fuerint, ipse et successores ejus submoveant eos, et meliores substituant absque contradictione ullius hominis, nihil in eadem abbacia neque ego neque successores mei retinendo, exceptis his consuetudinibus, cæ solidis ad vindemiam colligendam in festivitate sancti Aredi reddendis et sagmario in hostem præstando cum famulo: qui sagmarius hoste transacta monasterio reddatur, et uno recepto comitis Pictavensis per jussionem vicecomitis, et justitia panis et vini, cum in hanc villam

A venerit. Eo tenore ut hanc donationem et traditionem omnes successores mei confirmet et hanc cartam laudent et auctorizent, et hæc traditio nostra, ut stabilis et inconvulsa permaneat, apostolica auctoritate firmetur. Quod si ego aut successorum meorum aliquis hanc traditionem infringere aut contradicere voluerit, iram Dei omnipotentis et anathema perpetuum incurrat, et præfatus Hugo abbas et successores ejus apud ejusdem civitatis episcopum et omnes Christianos et præcipue apud apostolicam sedem habeat potestatem reclamandi.

Facta est autem hæc traditio in urbe eadem Lemovicensi anno Incarnationis Dominicæ 1062, indictione xv, regnante Philippo Francorum rege, anno II. Cujus traditionis confirmatores et consignatores et testes hii sunt:

In primis Iterius episcopus signavit.

Ademarus vicecomes signavit cum quatuor filiis suis, et uxor ejus Umberga.

III.

Erachus episcopus et Bernardus comes monasterium Beati Felicis et Sancti Licetii Cluniacensi monasterio concedunt.

(Anno 1064.)

[BALUZ. *Miscell.*, ed. Luc., III, 48.]

Ego ERACLIUS, Dei gratia Bigorrensis Ecclesiæ episcopus, et BERNARDUS Bigorrensis comes, desideramus et rogamus omnes Christi fideles tam futuros quam præsentés ut sint testes et lautores negotii quod in præsentiarum dicturi sumus.

C Ex hæreditate parentum nostrorum devolutum est ad possessionem nostram monasterium in territorio Bigorrensi situm, quod est constructum in honore beati Felicis martyris et beati Licetii confessoris et episcopi. In hoc ex multo tempore congregatio fuit monachorum. Sed pro peccatis nostris per incuriam nostram et aliarum personarum ad quam curam et dispositionem idem monasterium pertinuit non ita valebat ibi regularis disciplina et ordo monasticus ut vel Deo placeret vel nobis ad salutem animarum nostrarum expediret. Visum est ergo nobis quærere consilium et auxilium domni Hugonis reverendi abbatis et regentis illud reverendum collegium monachorum Cluniaco congregatorum, per hujus loci abbates cum pleraque monasteria restaurata sint et meliorata, per charitatem, quæ, ut Apostolus ait, omnia superat, affectavimus nos quoque simile beneficium eorum sanctitatis obtinere. Hujus rei gratia pro salute animarum nostrarum et parentum nostrorum facimus ipsius prædicti monasterii traditionem et omnium rerum ad hoc quolibet modo pertinentium Domino Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo ad locum cujus supra meminimus Cluniacum, eo tenore ut Cluniacensis congregatio perpetuo jure illud habeat et possideat, et hujus congregationis abbas, videlicet Cluniacensis, secundo loco post se committat cui velit et quomodo velit curam monasterii, et hoc semper fiat sine omnium mortalium contradictione. Volumus quoque ut libe-

rum sit et absolutum ab omni servitio et posteris nostris et cuilibet sæculari vel ecclesiasticæ potestati. Et hoc sit manifestum et indubitatum quod nostra est voluntas et nostra petitio ut hæc eadem nostra traditio per Romanum pontificem confirmetur, ut quicumque eam violare et infringere temptaverit, sciat se per ejus auctoritatem excommunicatum et a sancta Dei separatam Ecclesia.

Hæc autem charta scripta est in ipso Bigorrensi castro et data xi Kal. Decembris, anno Dominicæ Incarnationis millesimo sexagesimo quarto, regni Philippi regis Francorum quarto, indictione secunda.

Signum domni Eraclii Bigorrensis episcopi.

Signum domni Bernardi Bigorrensis comitis, qui hanc chartam dederunt.

Signum domni Stephani Oloronensis episcopi.

Signum domni Durandi Tolosani episcopi.

Signum Gregorii Lacurrensis episcopi.

Signum Petri Aturrensis episcopi.

Signum domni Bernardi Dormaniacensis comitis.

IV.

Almodis comitissa et filius abbatiam Sancti Ægidii et sibi pertinentia concedunt.

(Anno 1066.)

[BALUZ. *Miscell.* III, 48.]

Deum Patrem omnipotentem totius creaturæ creatorem ejusque Unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum, per quem omnia, et Spiritum sanctum vivificantem ab utroque procedentem, unum Deum credere magnum est, operari autem quod præcipit non minimum, ipsum vero spernere periculosum. Quapropter eum fideliter credere, perfecte diligere, humiliter obedire est omnibus necesse. Præcipue tamen illis convenit istud quos sacri lavit unda fluminis, redemit unda sanguinis, perunxit liquor chrismatis. Ad hoc enim facti sumus ut Deo fideliter servientes seminemus terrena ut metamus cœlestia, Scriptura dicente: *Quæcunque seminaverit homo, hæc et metet.* Qualiter autem Deus inveniri possit ipse in Evangelio ait: *Date eleemosynam, et ecce munda sunt omnia vobis.* Quibus plane verbis ostenditur quia nihil eo miserius quem iniquæ acquisitiones deprimunt, quem locupletem fraudes et rapinæ faciunt. Et quoniam illæ nobis ambiendæ sunt divitiæ quæ nos ornare possunt et munire, a mundo disternere, animas nostras ditare atque nobilitare, ideo in Dei nomine ego Almodis nutu Dei comitissa, et filius meus Raimundus comes Rutenensis et Nemosensis Narbonensiumque nobilissimus, pro domni Pontii comitis remedio, et pro remissione peccatorum nostrorum atque parentum vivorum ac defunctorum, atque salute fidelium nostrorum optimatum, abbatiam Sancti Ægidii et locum, omniaque sibi pertinentia Deo et domno Hugoni præsentis abbati Cluniensi et ejus successoribus tradimus et donamus atque concedimus, ita tamen ut in præ-

dicta abbatia in dominicatura quam ibi habemus et usus et usaticos retineamus, excepto quia neque abbatem nec monachos posthac distringemus neque dehonestabimus, sed potestas et districtio et ordinatio abbatum et monachorum Sancti Ægidii et eorum quæ soliti sunt tenere in domni Hugonis abbatis et successorum ejus potestate consistat, quatenus ipse et successores ejus locum prædictum et omnia loca pertinentia pro posse suo et voluntate secundum Regulam sancti Benedicti regulariter ordinent et teneant in æternum. Ut vero nostri parentumque nostrorum memoria Cluniaco perenniter habeatur, hoc in dono abbatiae prædictæ solummodo retinemus ut successores prædicti abbatis et nobis vel a successoribus nostris donum prædictæ abbatiae absque ullo lucro et pretio accipiant. Quod si successores nostri successoribus domni abbatis prædicti expedit, ut diximus, dare noluerint, nihil abbatibus obsistat, sed locum et omnia quæ prædiximus ipsis in Dei servitio possidentibus donum nostrum integrum inviolatumque perenniter maneat. Locum autem omnibus notum sit locum prædictum et abbatiam prædictam alodium esse sancti Petri, quæque dono domni papæ Romani tenemus, quæque denuo prædicto abbati Hugoni et ejus successoribus salva facilitate Romanæ Ecclesiæ et domni papæ tradimus perenniter habendam et regulariter ordinandam, ita tamen ut census et solidorum debitus omnibus annis Romanæ Ecclesiæ persolvatur.

Facta est autem hæc donatio anno 1066 Dominicæ Incarnationis, octavo x Kal. Januarii juxta Nemausum civitatem secus ecclesiam Sancti Baudili, regnante Philippo rege Francorum, videntibus atque laudantibus episcopis, scilicet domno Raimbaldo Arelatensi archiepiscopo atque Romanæ Ecclesiæ vicario, et domno Durando Tolosano, et Hugone Uzeticensi, et Rostagno Avinionensi, Bertranno Magalonensi, abbatibus Bernardo Massiliensi, Frotardo Tomensi, Bernardo Vabrensi, Petro clerico Romanæ Ecclesiæ subdiacono, Nemosensibus clericis Salomone et Bertranno, militibus Pontio Gerald Gerundensi vicecomite, Tridmundo Elisiarini, Wilhelmone et Emenone fratre ejus de Sabran, Petro Aquiniensi, Rostagno de Poskenis et fratre ejus Raimone, Rainoardo de Medenis, Bertranno de Capraria et Petro fratre ejus, et Hugone de Kassanguis, et Segario Salomonis, ac Wilhelmo Belluoti, Umberto Gauzberti, insuper volente et laudante nobili Adala Sustantionense comitissa, et aliis quamplurimis bonis hominibus Deo cognitis.

Si quis vero cujuslibet ordinis seu dignitatis contra hanc donationem venerit ad inrumpendum vel ad inquietandum aut contradicendo, omnipotentis Dei iram terribilem atque tremendam incurrat, atque cum Juda perfidissimo traditore et cum Dathan et Abiron in inferno inferiori crucietur, omnibus insuper pœnis quibus illi cruciantur qui recedunt a Deo juniantur et illi et eorum consentanei qui huic

donationi resistere voluerint, nisi resipuerint et ad emendationem venerint.

Signum domnæ Almodis comitissæ, et signum domni Raimundi comitis filii ejus, qui hanc chartam donationis scribere jussimus et testes firmate rogavimus.

S. Rostagni de Poskeris.

S. Adalberti Guitardi Barchinonensis.

S. Berengerii de Barbarano.

S. Elisiari Dalmatii.

S. Joannis Gerundensis Capiscollii

S. Bernardi capellani Sancti Ægidii.

S. Rainardi Amati.

S. Pontii de Nozeto.

S. Fredelani Raimundi.

Bernardus monachus Auxiensis scripsit jussus die annoque quo supra.

Datum per manus Henrici monachi ad vicem cancellarii.

V.

Litteræ Aimerici Ausciorum comitis et Bernardi ejus fratris filiorum Willelmi, quibus dant S. Hugoni abbati Cluniacensi monasterium Sancti Orientii ordinandum.

(Anno 1068.)

[*Gall. chr.* I, nov. Instr., 171.]

Noverint omnes quod ego Aimericus Auscensis comes, et frater meus Bernardus pro peccatis nostris et Willelmi patris nostri, donamus Deo et sancto Petro Cluniacensi in manu domni Hugonis abbatis, et suis successoribus ordinandum et disponendum monasterium S. Orientii, et quidquid modo possidet, ac in futurum possidebit, etc. Hoc donum fecit simul Raimondus avunculus meus, etc. Actum in claustrum S. Orientii in præsentia domni Hugonis abbatis Cluniacensis, et aliorum. S. domni Hugonis abbatis. S. domni Durandi Tolosani episcopi. S. domni Willelmi episcopi Convenarum. S. domni Raimundi episcopi Lacturensis. S. domni . . . abbatis S. Genii. S. domni Willelmi abbatis. S. Martini, fr. Malleavus. Actum Alexandro papa, Philippo Francorum rege, ann. ut puto, 1068, in synodo Auscensi hoc anno habita.

VI.

Diploma pro ecclesia Sancti Michaelis de Monte-Alto. D (Anno 1069.)

[*Chronique d'Auch*, IIIe part., p. 68]

In nomine Dei summi omnipotentis, Patris et Filii et Spiritus sancti, ego Wilhelmus, filius Bernardi et archiepiscopus Auxiorum, et fratres mei Raymundus, et Oddo, et Otgerius, et Giraldus, et Bertrandus pro peccatis nostris et parentum nostrorum donamus Deo Domino et sanctis apostolis ejus Petro et Paulo ad locum Cluniacum, cui domnus Hugo abbas præesse videtur, ecclesiam Sancti Michaelis de Monte-Alto, cum appendentibus quinque ecclesiis et vineis, campis, et absque his quæ pater meus sibi dedit in vita sua, cedimus nos unum molendinum in alveo Archo nomine et decem denariatas

A de vinea indomicali, et medietatem silvæ quæ vocatur Nigræ Vallis, et medietatem silvæ quæ vocatur Nigræ Vallis, et medietatem ecclesiæ quæ est in villa quæ vocatur Ulmus, et dominationem alterius ecclesiæ in villa quæ vocatur Cazerias; hæc duæ sunt in Leomania: unde rogamus per omnipotentem Deum omnes præsentem et succedentes, ut hoc donum collaudent, et integrum illibatum custodiant, et gratiam Dei acquirant, et in societate Cluniacensium fratrum, quam pro hoc dono suscepimus, participes fiant. Si quis autem hoc calumniare vel temerare præsumpserit, quod appetit non perficiat, insuper etiam Dei omnipotentis incurrat, et cum Dathan et Abiron absorptus intereat.

Facta est hæc charta mense Decembris, in præsentia domni Hugonis abbatis Cluniacensis, et Durandi Tolosani episcopi, et Willelmi episcopi Convenarum, et Raimundi abbatis Sancti Lupercul Helizonæ civitatis, et aliorum plurimorum, apostolicam sedem domno Alexandro summo pontifice, Philippo rege Francorum, gubernante; eo desuper regnante, cujus regnum et imperium sine fine permanet in sæcula sæculorum.

S. Willelmi archiepiscopi et fratrum ejus.

S. Arnaldi Lupi et fratrum ejus.

S. Raimundi de Algipoi.

S. Floriani et fratrum ejus.

S. Arnaldi de Argano.

S. Bernardi Guermundi.

VII.

Donatio ecclesiæ S. Mariæ de Arombodio Cluniacensi monasterio.

(Anno 1070.)

[*Chronique de l'Église d'Auch*, part. IIe, p. 55.]

Notum sit omnibus tam præsentibus quam futuris amicis et domesticis nostris, quod ego Bernardus, filius Willelmi et Brachitæ uxoris ejus pro remedio animæ meæ et parentum meorum, per consilium uxoris meæ Anselinæ et patris ejus Oddonis vicecomitis Leomanie, et Bernardi comitis Armaniaci et monachi Cluniacensis, cognomento Turnaquelletii, et aliorum amicorum nostrorum, donamus Deo, S. Joanni de S. Monte, et domino Hugoni abbati Cluniacensi, et monachis ibidem Deo devote servientibus ecclesiam S. Mariæ de Arombodio cum suis appendiciis, etc. Et si quis illud infregerit, a Deo maledictus erit, nisi emendaverit, et bonum S. Petri soluturus sit. Post mortem igitur Sanxionis presbyteri donamus aliam ecclesiam de S. Martino de Riccan: hoc est, duas partes, et senioratum terræ, ut inibi die noctuque Deo, a monachis et aliis catholicis serviat. Si quis hoc donum calumniaverit vel contradixerit, nisi poenituerit, cum Juda Iscarioth et aliis damnatis demergatur in profundum inferni.

Facta est hæc cartula mense Octobri, fer. v, luna xvx, scripta publice apud S. Montem, regnante Philippo rege, et Guillelmo, duce Aquitanie, dominante provinciam Vasconie, et Auscitana civitas a domino Guillelmo archiepiscopo tunc patrocinabatur. Hoc autem factum est in præsentia domni Guidonis Pictæ

viensis comitis totiusque Guasconiae, qui propria manu bonum suum tribuit: similiter in praesentia domni Bernardi Tunapailleri avunculi mei, et D. Arnaldi Agginensis episcopi, denique Raymundi de Albio Condomiensis abbatis. Testes et visitores hujus rei sunt hi:

Oddo vicecomes Leomaniensis.

Gaillardus de Villera,

Bernhardus de Gailhardo,

Oddo de Pondenaso,

Oddo de Pardellano, et alii quamplurimi proceres.

Signum Fortis comitis Angisiensis [Auscisiensis].

S. Geraldus comitis, et Arnaldi Bernardi fratris ejus VIII.

Bernardus et uxor monasterium Sancti Joannis Baptistae ad Sanctum Montem vocatum Cluniacensibus dant.

(Anno 107...)

[BALUZ. *Miscell.*, ed. Luc., III, 44.]

Notum sit omnibus hominibus quod ego Bernardus comes et uxor mea Ermengardis et filii nostri Arnaldus atque Geraldus donamus Domino Deo et sanctis ejus apostolis Petro et Paulo ad locum Cluniacum, cui dominus abba Hugo magis prodesse quam praesse videtur, quoddam monasterium juris nostri ad sanctum Joannem Baptistam in Sancto Monte vocatum cum omnibus ibi pertinentibus nunc et quaecunque ibi in perpetuum pertinebunt, ut faciant rectores ejusdem loci quidquid facere voluerint amodo et usque in saeculum saeculi sine ulla contradictione. Si quis vero, quod absit, hanc nostram donationem contradicere vel irritam facere voluerit, quod infringere cupit non vindicet, sed sit super eum ira Dei omnipotentis et beati Joannis Baptistae et sanctorum apostolorum Petri et Pauli; veniantque super eum omnes maledictiones Veteris et Novi Testamenti, nisi resipuerit et ad emendationem venerit. Ut autem haec charta firma atque stabilis permaneat, manu propria firmavi, testibusque firmandam tradidi.

Signum domni Bernardi comitis, qui hanc donationem fecit.

S. filiorum ejus Arnaldi atque Geraldus.

S. Ermengardis comitissae.

IX.

Notitia de monasterio Sancti Montis.

(Anno 1073.)

[BALUZ., *Miscell.*, edit. Luc., III, 45.]

GERALDUS, Dei gratia Ostiensis episcopus, cardinalis et apostolicae sedis legatus, omnibus catholicae Ecclesiae filiis perpetuam in Domino salutem.

Cum ex praeepto domini papae Alexandri II per Gasconiam iter agentes, in Hispanias tenderemus, in monasterio Sancti Montis hospitali sumus. Est autem Sanctus Mons monasterium pertinens ad Cluniacense coenobium, constructum a venerabili Bernardo comite et religiosa conjuge ejus Ermengarda et filio ejus Gerardo et altero ejus filio Ar-

naldo, qui paternae jure hereditati successerunt. Praefati namque comes et comitissa coelestis vitae dulcedinem adamantes, transitorias contempserunt divitias, et in monasterio Cluniacensi, cui reverendissimus Hugo abbas tunc praerat, sanctae religionis habitum susceperunt, aedificantes praedictum Sancti Montis monasterium in honorem sancti Joannis Baptistae, pro redemptione peccatorum suorum vel remedio animarum parentum suorum, tam qui de saeculo praesenti decesserant, quam et eorum qui adhuc successuri erant. Primum igitur praenominatus locus, utpote Cluniaco legitime donatus et traditus, beati Petri novella possessio erat, et nos, licet indigni, ejusdem principis apostolorum legationeungebamur. Rogati sumus ab ejusdem loci priore Adhemaro et reliquis fratribus ut beati Petri tutelam et defensionem omnibus monasterii possessionibus imponeremus. Quorum precibus acquiescentes, omnia ad idem monasterium loca pertinentia, ecclesias, praedia, villas, cum omnibus juste acquisitis vel acquirendis, auctoritate apostolica beati Petri tuitione munire statuimus, ut nulla deinceps persona vel ecclesiastica vel saecularis rebus praelibati loci violentiam aut torturam inferre praesumat aut iniquas consuetudines imponere audeat. Praeterea salvamentum quod infra limites constitutos ad securitatem eorum et immunitatem qui inhabitant vel ad id confugerint, sub banno beati Petri firmamus et corroboremus, ut quicumque temere et audacter terminos illos, id est cruces, infringere aut violare praesumpserit aut invadere, beati Petri banni reum et auctoritate apostolica, nisi resipuerit, excommunicatum se cognoscat: insuper si quid banni intulit, infra quindecim dies plene restituat et componat, tum etiam satisfactiones et leges quas ecclesiasticae praecipunt sanctiones, id est nongentos solidos persolvat. Quicumque vero in praedicti monasterii coemeterio sepeliri se fecerint, et de peccatis suis puram confessionem Deo obtulerint, veramque poenitentiam susceperint et egerint, eos apostolica auctoritate absolvimus et fraternarum orationum atque eleemosynarum participes esse laudamus. Hanc autem cartam, ut firmior habeatur, sub tua propria manu nostra in hoc libro seu in carta signavimus; conservatoribus ejus praemia sempiterna, contemptoribus autem et infractoribus supplicia sempiterna et damnatarum animarum tormenta.

Ego Geraldus Ostiensis episcopus et sedis apostolicae legatus relegi et subscripsi anno Incarnationis Dominicae 1073. indictione XI.

X.

Arnaldi abbatis Moisiacensis testamentum de decimationibus a variis saecularibus ab eo redemptis.

(Anno 1073)

[*Gall. Christ. nov. Instr.* I, p. 37.]

Pax origo universis Deus, scilicet majestatis, eruditorum cogitationum provisor, et consiliorum propagator, bonorumque factorum patrator, cujus

nutu reguntur universa, gubernatur quidquid est quod habet esse a Deo, salutem providet humanæ, ut humanis casibus condescendat propria lege. Quapropter si suorum facta fidelium ad posteritatis memoriam traduntur aliquo modo, quod actum vel deliberatum est simplici oculo, non debet argui a subsannantibus ex improvise: quod enim communi proficit utilitati, omnium sine dubio expedit memoria teneri. Cum igitur sæcularium testamenta vim multam obtineant ad rerum deliberandarum indagiam, magis credi oportet religiosorum quorumcumque fidelium ad comparationem istorum valere exempla. Certus itaque redditus hujusmodi allegationibus, ob multorum profectum filiorum, ego Unaldus abbas dictus cœnobii Moisiacensis, cum consilio fratrum Dominum timentium, egi modis quibuscumque potui datis muneribus omnem decimationem, quam hactenus primates vel provinciales milites juste aut injuste possidere visi sunt, in nostram ducere ditionem: hoc tamen non ob avaritiæ quæstum multiplicandum; sed restituendum, quod Deo jure debetur census. Olim quippe ex legis præcepto non solum decimas, sed et primitias omnium rerum Deo ferre populus: indignus etenim judicabatur ejus conspectui, quisquis hoc auderet prætergredi. Unde ipse Salvator Pharisæos arguit in Evangelio (*Matth. xxiii, 23*) applaudentes de sua justitia, quod hæc quidem implentes minima, relinquerent quæ legis essent graviora, decimas, inquiens, mentam et anetum et cuminum, et omne olus. Hoc ideo non dicimus quod ad Judaicæ legis ritum Christianitatis velimus transducere cultum; sed ut fidelium populus de majori justitia sollicitus, de minori non audeat contra gloriam inimicus. Cum ergo ita sint, et non tantum divinis, sed etiam humanis promulgatum constet legibus, dubium non est reatu constringi prævaricationis, qui ex industria tollere conatur res Deo sacratas ausu nefariæ temeritatis. Qua de re ego jam denominatus abbas Unaldus, ob hujusmodi coemptionem, largitus sum Bertranno abbati sæculari triginta solidos, simili modo Willelmo cognominato siccarii pro hoc adipiscendo duos equos, et unam unicam auri, ac solidos sexdecim; et contulit nobis intra hos terminos, scilicet ab ipsa Barta, sicut flumen Tarni discutit, et sicut parochia S. Michaelis determinatur, et ab alia parte subter stratum, quæ ducit ad S. Laurentium, sicut ipsa parochia S. Laurentii determinatur; et parochia S. Ansberti, ita dedit de omnibus, quæ infra hos terminos ipse vel alii per eum tenere videbantur; et firmavit ipse, et uxor ejus, et filii ejus Raimundus et Siquerius. Eadem quoque ratione Raimundo de Podiolo dedimus unum equum, et dedit infra hos terminos ad ipsa Barta, et per ipsam lapidam descendendo, et in hac villa quidquid ipse vel alii per eum habere videbantur, et ita firmavit, et debet facere fratri suo eodem modo firmare. Qui videlicet Stephanus veniens ad mortem, cum consilio fratris sui ejusdem, Raimundi scilicet, omnem suam decimationis par-

tem, pro hoc [ad] succurrendum monachus effectus, relinquendo firmavit: de vineis scilicet Falqueti et Armulfi. Pro hac eadem causa Stephano de illa Valleta similiter dedimus unum equum, et ipse dedit infra hos terminos, sicut strata publica quæ ducit ad orientem, et determinatur cum terminis Willelmi Siccarii de omnibus quæ ipse vel alii per eum tenere videbitur, et ita firmavit ipse, et filius ejus Bernardo, seu Hugoni, et fratribus ejus de Anazago, nonaginta solidos, qui omnem suam quam habebant partem decimationis dederunt Deo, et S. Petro jure perpetuo possidere, quantum in parochia S. Michaelis, et alii per eos habere videbantur. Similiter Gaufridus de Belpoi omnem decimationem quam habebat ipse, vel per eum in parochia S. Michaelis pro anima sua, ipse et filii ejus dederunt S. Petro. Simili modo Pontius Faber in infirmitate positus, omnem decimationem suam ipse et filius ejus dederunt S. Petro, Raimundus Geraldus et frater ejus omnem decimationem suam quam habebat in parochia S. Michaelis, totam ab integro dedit S. Petro et nobis, sicut et suprascripti alii, et dedimus et inde triginta solidos. Pro hac autem digna eorum mercede socios fraternitatis nostræ, et participes omnium benefactorum nostrorum dignos judicavimus esse: non solum vero illos, sed et posteros eorum per omnem jugiter ævum. Decrevimus etiam pro animabus eorum post finem vite fieri generalem memoriam, officium scilicet decantandum, missam quoque celebriter peragendam omnibus annis in vigilia S. Michaelis. Facta autem hujus cessionis vel donationis charta, anno Incarnationis 1075, regnante Philippo rege Francorum, in manibus domini Hugonis Cluniensium abbatis, et domini Unaldi abbatis, cujus providentia et dispositione hæc omnia acta noscuntur, et aliorum fratrum plurimorum in ipso Moisiaco Deo famulantium. Nomina autem eorum, qui hanc donationem firmaverunt, hæc sunt:

Bertrannus abbas sæcularis firmavit.

Bernardus Hugo, et fratres ejus firmaverunt.

Willelmus Siccarii, uxor et filii ejus firmaverunt.

Raimundus de Podiolo, et alii multi firmaverunt.

Si quis autem hanc chartam juris cessionis adversariorum, vel certe filiorum illorum, qui eis hereditate successuri sunt, post obitum violare, seu depravare vel corrumpere, sive etiam loca eadem congregandi aut deprædandi tentaverit, hac sorte multetur. Non discedat a domo ejus plaga lepræ, famis et pestilentie, gladii ac mortis horrende.

XI.

Abbatia sancti Arnulfi Crispeiensis datur Hugoni abbati Cluniacensi.

(Anno 1076.)

[*Gall. Chr. X, 207, ex chartul. Cluniacensi.*]

Venerando abbati Hugoni et omni congregationi Cluniacensis cœnobii, SIMON comes vestræ sanctitatis servulus, salutem

Notum sit vestrae celsitudini, beatissime Pater, me vos plusquam omnes homines in carne viventes in Deum diligere, atque proficuum et honorem vestrum in quantum valeo quaerere. Concedo itaque vobis et omnibus successoribus vestris abbatiam Sancti Arnulfi quae constructa est in castello qui vocatur *Crispi*, ut omnino subjecta sit vobis, et ut ibi abbatem de vestris monachis eligatis, qui secundum Deum et regulam beati Benedicti illud monasterium regere possit. Volo ergo ut sciatis me fecisse cum consilio et cum voluntate meorum hominum, scilicet majorum, necnon et regem hanc meo deprecatu firmasse chartulam, Philippo videlicet astante, et concedente Silvanectensi pontifice Ivone. Testes Simon dapifer Simonis comitis, Milo, Orfanus.

Factum in domo Sanctae Mariae Parisiensis, die festivitatis Omnium Sanctorum.

✠ Sign. Philippi regis.

XII.

Charta Fidis comitissae Narbonensis de dono ecclesiae S. Petri de Sermur facto Hugoni Cluniacensi et Unaldo abbati Moisiacensi.

(Anno 1077.)

[*Gall. Chr. nov. I, Instr. 38.*]

Noverint tam praesentes quam futuri, quod ego vicecomitissa Narbonae nomine Fidis, in Dei nomine sub hac descriptione dono Domino Deo et SS. apostolis Petro et Paulo, et Hugoni abbati Cluniacensi, et Unaldo abbati Moisiaci, et cunctis ejus succedentibus, et monasterio Moisiaco, et omnibus ibi Deo servantibus, quandiu locus ipse in Dei servitio perstiterit, ecclesiam illam, quae fundata est in honore B. apostoli Petri, in loco qui vulgo vocatur Sermur super flumen Biauri, in episcopatu Ruthenensi, ut habeant et possideant ipsam ecclesiam cum omnibus ad eam ibi pertinentibus in perpetuum. Dono etiam et concedo ego supradicta Fidis vicecomitissa totum montem usque in collum alterius montis, qui vocatur del Poieth, a parte superiori a rivo Naosa, usque in Biaur, sicut ambo claudunt ambos montes, alodem et fevum, et vicariam undique silvam quae monti adjacet; vineas, hortos, domos, molendinos, piscarias, fontes, ingressus et egressus. Similiter dono caput mansum de Cesairent. Hanc igitur donationem, ut firma ac stabilis perseveret facio, cum auctoritate domini Petri Ruthenensis episcopi, et consilio, et voluntate. Si quis vero nostrae vel cujuslibet propinquitatis hanc nostram donationem quam ego facio pro peccatis meis, et redemptione animae patris mei, et matris, et omnium parentum meorum, violare, aut alienare praesumpserit; in primis iram Dei, et omnium sanctorum incurat; deinde domini papae illius temporis et cunctorum fidelium, quousque respiscat et satisfaciat auctoritate et potestate damnentur. Facta donatio ista in manibus supradictorum abbatum et

(147) Error est manifestus in hujusce chartae numeris notis, nam Alexander papa anno 1077 Romanæ non praerat Ecclesiae, quam morte reliquerat

A Bernardi monachi cognomento Guillelmi, cujus studio hoc factum est, et Vitalis clerici, anno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo septimo, regnante Philippo rege, sedis Romae pontificatum tenente domno Alexandro papa (147).

Signum Fidis vicecomitissae, quae hanc chartam fieri jussit, et testibus firmare rogavit.

Signum Petri episcopi Ruthenensis, et Pontii de Cassanas, et Pontii de Panat.

Signum Hugonis Stephani. Amen

XIII.

Charta Hugonis Stephani, presbyteri, de donatione eiusdem facta.

(Anno 1077.)

[*Histoire de Languedoc, II, Preuves, p. 295.*]

B Noverint omnes, etc., quod ego in Dei nomine dictus Hugo Stephani presbyter, dono sub hac descripta attestatione Cluniaco coenobio atque abbati ipsius loci domno Hugoni..... simulque monasterio Moisiaci.... ecclesiam illam quae fundata est in honore beati apostolorum principis Petri, in loco ubi vulgo dicitur Sermur super fluxum Biauri, in episcopatu Ruthenensi... hanc igitur meam donationem ut firma ac stabilis perseveret, cum auctoritate facio domni Petri Ruthenensis episcopi, simulque cum consilio et voluntate Fidis vicecomitissae cujus alodium erat. locus ipse, et cum consensu simulque exhibitione Pontii de Cassanas, ac Pontii de Panat et fratris sui atque nepotum meorum omnium, Aicfredi quoque, Berengarii et fratris illius, qui honorem ipsum in fevum possidebant. Concedo etiam ego ipse praenominatus Hugo cum omnibus supradictis militibus, etc., anno Incarnationis Domini 1077, regnante Philippo, Francorum rege, domno Alexandro [*l. Gregorio*] Romano pontifice, S. Fidis vicecomitissae, et Pontii de Cassanas, etc.

XIV.

Charta Bernardi comitis Bisuldunensis Campi-Rotundi, Arulensem, et S. Pauli de oleis abbatias Hugoni abbati Cluniacensis in manu Unaldi abbatis Moisiacensis consobrinum sui reformandas subjicientis.

(Anno 1078.)

[*Gall. Chr. nov. I, Instr. 39.*]

D Omnibus in aeternum manifestum sit quoniam ego BERNARDUS comes Bisuldunensis videns quaedam monasteria, quae mihi succedebant ex propinquitate antecessorum meorum, a monastico ordine, et regulari vita penitus deviasse, pro remissione peccatorum meorum, atque remedio animarum patris mei et matris meae in melius ordinare disposui. Hoc igitur salubri consilio accepto, auctoritate meorum hominum dono sub legali descripto omnipotenti Deo, sanctisque apostolis ejus Petro et Paulo loco Cluniaco, atque abbati venerando domno Hugoni, et omnibus ejus successoribus, quandiu locus Cluniacus in ordine perstiterit; electionem, et dominatio-

Gregorio VII 1075. Itaque pro 1077 legendum forte 1067.

nem monasterii S. Petri Campi-Rotundi in Gerundensi territorio, atque monasterii B. Mariæ quod dicitur Arulas, in Elenensi confinio: simulque monasterii S. Pauli in valle Oley, in Narbonensi pago; ut teneant et ordinent prædicta monasteria, secundum regulam S. Benedicti in perpetuum. Ut autem hæc mea cessio stabilis permaneat, abbatiam S. Mariæ de Arulis ab illis qui in seivum acquisierant redemi; scilicet a Guifredo Narbonensi archiepiscopo centum uncias auri, et ab Arnaldo Arnaldi centum uncias auri, et in vita sua dimisi ei de ipso honore capellaniam in ecclesia S. Petri de Albania, atque omnes seivos militum, quos in Bisuldunensi confinio S. Maria habebat absque fevo Bernardi Adalberti, et Willelmi Segarii. Similiter etiam abbatiam S. Pauli a Petro vicecomite Fenolensium, quam in fevo acquisierat redemi centum uncias auri, et dum vixerit dimisi ei de ipso honore S. Pauli villam quæ dicitur Mauri; insuper omnes malas consuetudines, bolaticos, albergas, atque traginas, et omnes torturas, quas ego hæcenus, vel omnes antecessores mei in ipsis honoribus prædictorum monasteriorum inquirere videbamur, funditus dimitto. Istam siquidem donationem, sicut jam dixi, ita jure perpetuo tenendam esse volo; ut si quis eam, quod absit, violare tentaverit, sub iudicio Romani pontificis examinandum esse relinquo. Factum est autem hujus meæ concessionis testamentum in manibus charissimi mei consobrini domni Hunaldi abbatis Moisiacensis, anno Dominicæ Incarnationis 1078, æra MCXVI, Gregorio VII papa pontificatum Romæ tenente, Philippo Francorum rege regnante.

Testium vocabula, qui hoc affirmaverunt subter sunt scripta

Ego Bertrandus comes affirmo, ac propriis manibus ita consigno.

- † S. Pontii Bledger.
- S. Udalardi vicecomitis
- S. Adalberti Gaußberti.
- S. Arnaldi Geraldii.
- S. Petri Gausberti.
- S. Gausberti Petri.

XV.

Charta Gaufridi militis, fratris S. Hugonis, de Mar-

ciniaco in pago Augustodunensi.

(Circa annum 1080.)

[MARTENE *Anecd.* I, 243.]

Divinis decretis humana temeritas præjudicium facere non debet, præjudicium etenim fit, cum pro bonis mala redduntur. Bona siquidem cuncta divina largitas nobis abunde præsentat. Quæ si non æqualia, et ut dignum est, tamen a suo plasmate cui omnia contulit, pro multis non dedignatur recipere breviora. Quo exemplo, si non ut decet, tamen juxta capacitatem mei intellectus, ego Gaufridus aliqua ex parte percitus, donationem facio Deo apostolorumque principum beato Petro, in cujus honore et reverentia Cluniacum constat ædificatum esse cœnobium,

A cui dominus Hugo noster germanus præesse videtur, aliquam partem ex rebus meis, quæ sitæ sunt in pago Augustodunensi, et in villa quæ vocatur Marciniacus, ecclesiam scilicet, quam pro redemptione peccaminum meorum ab ipsis fundamentis ædificare cupio, in perpetuum trado, necnon tres meas cœdeminas atque boscum meum, simulque pratium, terramque totam cultam et incultam, quam ibi videor habere dominicam. Hanc donationem dono Deo supradicto loco pro remedio animæ meæ et parentum meorum, annuente comite Tetbaldo, fratribusque meis, Andrea et Dalmatio, cunctisque meis fidelibus astipulantibus.

XVI.

Litteræ Guarini comitis Rosnacensis de Ecclesia Sanctæ Margarete data monasterio Cluniacensi.

(Anno 1082.)

[BALUZ., *Miscell.* edit. Luc., III, 55.]

In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Omnibus sanctæ catholicæ Ecclesiæ filiis presentibus atque futuris notissimum volo fieri, ego Guarinus dictus comes Rosnacensis territorii, quod propter gratiam ejusdem honoris transitorii, dum essem filius sæculi, cogitavi ut in alimoniam filiorum Dei, qui pro peccatis meis et totius populi creduntur orare pietatem Domini, donarem partem allodii mei et illud quod habebam in ecclesia Sanctæ Margarete Domino et sancto Petro Cluniacensis cœnobii, quod præcogitatum Domino volente perfecit, constitutis inibi fratribus qui sub proposito regulari Domino deservirent et sanctæ virgini. Sed altare et quartam partem ipsius ecclesiæ tunc temporis possidebant fratres Dervensis monasterii, ubi honorifice requiescit corpus venerabilis Bercharii. Ut ergo prædictam ecclesiam ex integro haberent Cluniacenses monachi, consilio habito cum domno apostolico Hildebranno nomine, in papatu autem dicto Gregorio, ut morerer mundo et viverem Deo, in remissionem omnium delictorum et ad salutem antecessorum meorum, cum benedictione apostolica, et cum licentia episcopi mei domni Hugonis Trecasini, et cum favore Theobaldi comitis palatini, cum laude etiam propinquorum meorum, dedi me cum allodiis meis principibus apostolorum Petro et Paulo, venerabili quoque Berchario, in presentia domni abbatis Brunonis et monachorum fideliumque suorum. Itaque jam dictus abbas et monachi annuerunt Cluniacensibus altare et quartam partem supra memoratæ ecclesiæ, acceptis sibi alodiis quæ erant liberæ conditionis, et absque jugo ullius advocacionis, sine alicujus judiciaria potestate sive banno, ad postremum sine aliqua redhibitione omnis hominis. Hæc igitur sunt alodia quæ tradidi Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo, beato quoque Berchario, monachisque suis perpetualiter habenda. Roserias, Muctium, Junchereium, cum appendiciis suis, videlicet servis et ancillis, terris cultis et incultis, silvis, pratis, aquis, aquarumque decursibus. Ut autem hoc meum donum eidem ecclesiæ et fra-

tribus inibi Deo servientibus perpetuo habendum remaneat, et ut nullius calumniatoris injusta invasione rescindi valeat domnum Hugonem Lugdunensem archiepiscopum et apostolicæ sedis legatum præcepto jam dicti domni apostolici Gregorii rogavi ut facta excommunicatione hanc chartam confirmaret sub testimonio et laude omnium episcoporum, abbatum, et cæterorum Dei fidelium concilio Meldensi astantium. Ipse vero libentissime annuens petitioni meæ assensum præbuit, et communi decreto totius sancti Concilii ut petieram confirmavit sub districtione hujus anathematis. Auctoritate Dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli excommunicamus, et a liminibus matris ecclesiæ separamus et removemus, æterna quoque damnatione percutimus et damnamus eos quicunque de rebus supradictorum alodiorum comitis Guarini aliquam fraudem vel injustitiam fecerint ecclesiæ Dervensis monasterii, nisi resipiscentes et eidem ecclesiæ satisficientes dignum pœnitentiæ fructum egerint.

Signum Hugonis Diensis episcopi

S. Amati vicarii papæ Gregorii.

S. Richardi archiepiscopi Bituricensis.

S. Hugonis Trecaſini episcopi.

S. Rogeri Cathalaunensis episcopi.

S. Rorici Ambianensis episcopi.

S. Hugonis Grannopolitani episcopi.

S. Hugonis Lingonensis episcopi.

S. Haganonis Augustidunensis episcopi.

S. Hugonis Nivernensis episcopi.

S. Arnulphi Suessionensis episcopi.

S. Landrici Matisconensis episcopi.

Comes etiam Tebaldus, et uxor ejus Alaidis nomine, et Odo filius ejus laudaverunt et sua signa fecerunt.

S. Tebaudi comitis. Alaidis uxoris ejus

S. Odonis filii ejus.

XVII.

Charta fundationis monasterii subtus Brunechildum castrum in pago Caturcino, Hunaldo abbati Moisiacensi et Hugoni Cluniacensi subjecti.

(Anno 1082.)

[*Gall. Christ.*, nov. 1, Instr. 59.]

Legibus instructi divinis, atque ecclesiasticæ sanctionis roborati exemplis credimus, et confitemur impietates, atque delicta humanis excessibus commissa, eleemosynarum largitate simulque bonorum operum assiduitate per Dei dispositionem posse redimi atque mundari: ipsa veritate quæ Deus est attestante, quæ ait: *Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis (Luc. II, 41)*. Et iterum Scriptura: *Fili, inquit, benefac semper, et Deo dignas oblationes offer: memor esto, quoniam mors non tardat, et testamentum inferiorum manifestabitur tibi (Eccli. XIV, 41, 42)*. His etiam, aliorumque divinarum eloquiorum admonitionibus provocati, nos videlicet Artmannus et Ademarius vicecomites cognominati, auxiliante Domino providemus, atque disponimus pro

omnibus peccatis nostris ex facultatibus propriis noviter monasterium construere, ad honorem ipsius omnipotentis Dei, et memoriam beatissimorum Petri et Pauli apostolorum principum, quibus a Domino collata est potestas ligandi atque solvendi, procul dubio pro defensione et melioratione nostrorum tam corporum quam animarum, simulque pro remedio animarum parentum nostrorum atque omnium tam vivorum quam defunctorum fidelium. Igitur instinctu, et consilio multorum nobilissimorum virorum, nos prænominati vicecomites Ademarus scilicet, atque Artmannus concedimus, atque donamus jure perpetuæ concessionis Domino Deo, sanctæ scilicet et individuæ Trinitati, sanctissimisque ejus apostolis Petro et Paulo in locis ipsorum Cluniaco atque Moisiaco, simulque abbatibus venerandis domno Hugoni, et domno Unaldo, et omnibus eorum successoribus abbatibus et monachis in supradictis locis Domino in perpetuum servientibus, locum ad hæc præerectum atque constitutum. Et est locus ipse in Caturcensi pago, in territorio subtus ipsum Brunechildum castrum; inter flumina Veræ et Avarionis, ipsum locum cum universis appenditiis et adjacentiis suis, quidquid ibi vel alias ad hoc opus designavimus et donavimus, vel adhuc datum sumus, et quodcumque ipsius loci habitatores, cum Dei auxilio, inibi acquirere potuerint, ut ita teneant et possideant cœnobiorum supradictorum Cluniacensium et Moisiacensium habitatores, in proprio alode jure perpetuo. Damus etiam, et sub legali descripto, et firma corroboratione illum mansum nostrum dictum de Monte Argillo in dominicatura propria, cum omnibus finibus suis, ingressibus et egressibus in proprio alodio possidendum. Hæc autem omnia cum universis redditibus suis, quantum a nobis demonstratum est, vel quantum in futuro, Deo annuente, acquisitum ibi fuerit; scilicet in terris, vineis, aquis, silvis, pratis, cultis sive incultis, totum ab integro cum ingressibus et egressibus suis, ita cedimus et donamus firma, et stabili cessione supradictorum monasteriorum habitatoribus, absque ulla omnino retentatione. ut ita habeant, teneant et possideant fideliter per cuncta succedentia tempora, tali quoque conditione, ut neque nos, neque ullus unquam homo nostræ vel alicujus generationis, potestatem aliquam in supradictis honoribus requirat, neque justitiam, neque vicariam, aut aliquam violentiam inferre præsumat ipsius loci habitatoribus, quantum infra ipsos terminos designatum est; sed libera atque quieta hæc omnia supradicta servis Dei in æternum permaneant. Laudamus etiam et donamus, ut quicumque de beneficiis, et de fevis quæ de nobis tenent aliquid dare voluerint, ejusdem loci in perpetuum teneant et possideant habitatores.

Volumus etiam atque rogamus de his omnibus privilegium fieri a domno papa Romanæ Ecclesiæ, ut firma et stabilis hæc nostra eleemosyna semper permaneant, quam si quis violare præsumperit, vel

aliquo modo invadere tentaverit, sentiat se esse damnandum et nunc, et in perpetuum.

Hæc autem facta sunt cum consilio et auctoritate domni Geraldii Caturcenſis Eccleſiæ pontificis, anno ſcilicet Dominicæ Incarnationis 1083, regnante Philippo rege Francorum, domno Gregorio VII pontificatum Romanæ Eccleſiæ tenente anno x, mense Septembrio, feria III, id eſt Nonas ipſius menſis, luna XIX, indictione VI, æra MCXXI.

Sigſignum Armani et Ademari vicecomitum.

Sigſignum Remundi Amelii.

Sigſignum Pontii Matfredi.

Sigſignum Raterii.

Sigſignum Matfredi Amelii.

Sigſignum Amelii-Justini.

Sigſignum Bernardi filii ſui, et Hugonis fratris ſui.

Sigſignum Arnaldi de Mairaco, et filiorum ejus.

Sigſignum Petri, Stephani, et fratrum ejus.

Sigſignum Bernardi Hugonis, et fratrum ejus.

XVIII.

Testamentum domni Adefonſi regis Hispaniarum ad Cluniacum.

(Anno 1090.)

[BALUZ. *Miscell.*, III, 44.]

In nomine Dei omnipotentis Patris et Filii et Spiritus sancti. ADEFONSUS, divina favente clementia, Hispaniarum rex.

Convenit majestati regie prædecessorum regum virtutes et bene acta imitari, per quod et apud Deum et apud homines inveniat gratiam, et in posteros amabilem nominis sui transmittat memoriam. Subint itaque mihi regi Adefonso in mentem quid egregium inter cætera egerat pater meus rex Fredelandus pia recordatione semper commemorandus. Comperta namque cœnobii Cluniacensis tam celebri, tam probata tam sancta religione, divino mox timore compunctus et amore societatem fratrum Deo et sancto Petro ibidem militantium humiliter expetit, devotius accepit, fidelissime quoad vixit retinuit, non inaniter credens se participem fore in eorum spiritualibus, si de sua temporali abundantia indigentia servorum Dei fuisset munificus. Unde censum annualem, mille videlicet aureos, quos vulgo mancales appellant, conventui Cluniacensi ad vestiarium proprie dedit; quem censum eodem modo per successores suos præfato loco annuatim reddendum instituit et firmavit. Quia vero placuit omnipotentia Creatoris in regno Hesperidum roborare solum meum, ego Dei gratia rex Adefonsus, sicut hæres paternæ dignitatis, ita quoque bonæ successor voluntatis, pactum fraternæ societatis cum meis Cluniacensibus iniit, statui, firmavi, censum quoque largitatis paternæ duplicavi, duo millia mancales in censu annuali Cluniaco persolvens. Communicato etiam cum uxore mea regina consilio, et primum Toletano archiepiscopo et cæteris episcopis meis et primoribus regni mei fidelibus meis volentibus, consentientibus, laudan-

tibus, astipulantibus, constituo de præfato censu duplicato Cluniacensibus meis fratribus charissimis regie auctoritatis præceptum, a meipso quoad vivere firmissime tenendum, omnibusque succedentibus per sæcula ventura in regno Hispanie regibus perpetua lege servandum. Hanc autem constitutionem facio pro animæ meæ remedio, pro animabus patris mei et matris ac fratrum meorum, pro uxore ac liberis meis, ut et vivis prosit ad promerendam æternalem vitam et defunctis proficiat ad possidendam requiem sempiternam. Si quis vero successorum meorum regum præcepti hujus, quod absit, temerator existens aut violator censum Cluniacensibus constitutum sive ex toto abnegare sive minuere tentaverit, sicut ego fido in Domino Deo, a regno Dei se noverit alienum et iudicio divino exheredandum, nisi velociter resipiscat et abnegatas vel diminutas census condigna satisfactione restituat pensiones. Ut autem inviolabile teneatur hoc meum [præceptum hanc chartam fieri conscriptionis jussi, quam regia manu et auctoritate subtus firmavi et corroboravi, atque firmandam æque principibus ac fidelibus meis consequenter mandavi. Impetravi etiam a Cluniacensi abbate patre meo domno Hugone tunc temporis mecum in civitate Burgis commanente, ut omnibus superventuris abbatibus suis successoribus constituat præceptum de commemoratione vel obsequio quod pro nobis, videlicet pro patre meo, pro matre, pro fratribus meis, pro me, pro uxore mea regina, et liberis ipse domnus Hugo abbas apposuit et ordinavit tam pro vivis quam pro defunctis semper agendum.

Acta sunt Burgis in civitate.

Data apud Burgis civitatem anno ab Incarnatione Domini 1090, indictione XIII, Paschæ diebus.

XIX.

Litteræ episcopi Silvanectensis de abbacia Crispei.

(Anno circiter 1095.)

[*Gall. Chr.* X, Instrum. 207.]

Hugo, Dei gratia Silvanectensis episcopus, domino et charissimo sibi Hugoni Cluniacensis monasterii abbati, salutem et servitium. Notum fieri volumus vestræ benignissimæ et nobis dilectissimæ sanctitati, libenti animo assensum præbuisse petitioni domni Hugonis comitis de Crispeio super abbacia Sancti Arnulfi, favente conventu canonicorum sanctæ sedis Silvanectensis. Concedimus itaque ut monasterium Sancti Arnulfi de Crispeio sub vestræ sanctissimæ dominationis vestræque religiosissimæ sanctitatis omnibus modis subdatur imperio. Et quia exoptamus nobis affinitatem vestræ bonitatis, in ditione vestra situm sit ponendi et auferendi cujuscunque personæ volueritis, et hoc quandiu vita ista fruemini. Concedimus præterea gratia vestri, ut post decessum vestrum successor vester abbas, videlicet Cluniacensis, habeat potestatem ponendi abbatem in supradicta ecclesia, secundum electionem Cluniacensis capituli: ita tamen ut Silvanectensis

Ecclesia et ejusdem episcopus, ea quæ secundum Deum et auctoritatem SS. Patrum obtinere debent, non amittant; verum ea secundum quod canonicus ordo postulaverit, obtineant. Ne quid autem grave videatur vestræ benignissimæ paternitati in hujusmodi constitutione, mandamus quia dum præsentialiter insimul locuti fuerimus, Deo volente, secundum discretionis vestræ consilium quod emendandum fuerit emendabimus; vos autem in præsentī ecclesiæ consulite.

XX.

Acta concordie in. tæ in concilio Claromontano inter Hugonem abbatem Cluniacensem et Pontium abbatem Casæ-Dei.

(Anno 1096.)

[BALUZ., *Miscell.*, III, 56.]

Noverint omnes Ecclesiæ Dei fideles, tam præsentēs quam posteri, qualiter domnus Hugo abbas Cluniacensis et domnus Pontius abbas Casæ-Dei, fratresque eorum in Claromontensi concilio per manum domini papæ Urbani secundi et venerabilium archiepiscoporum domni Hugonis Lugdunensis et domni Aldeberti Bituricensis aliorumque multorum religiosorum virorum, sopita omni similitate quæ inter eos ex quibusdam occasionibus emergerat, in pacem et concordiam redierint. Sciendum est itaque quia domnus abbas Pontius et fratres Casæ-Dei concesserunt domno Hugoni abbati et fratribus Cluniacensibus Boortense monasterium et ecclesiam de Amberto, ecclesiam quoque Sancti Stephani de Castello, et ecclesiam Digneio, atque ecclesiam de Cosantia, ecclesiamque de Vongeio, et ecclesiam de Prisceio, atque ecclesiam de Sni-reiaco, cum omnibus earum appendiciis, tam in terris et possessionibus quam in decimis cæterisque redditibus, et partem decimæ de ecclesia Cosiaci, partem quoque decimæ quam habebant in Ecclesia de Judæis, ut habeant deinceps hæc omnia in perpetuum. E converso domnus abbas Cluniacensis et fratres ejus concesserunt domno abbati Casæ-Dei et fratribus ejus obedientiam de Castellionè juxta castrum Coziacum et ecclesiam de Casa Mediana cum omnibus ad eas pertinentibus ut possideant ea omnia in perpetuum, ita tamen ut in Casa Mediana habitantes monachi præter quos aut tres non habeantur, habitantes autem in castello quod vocatur Castellutium habeant facultatem sepeliendi vel in cœmeterio capellæ ipsius castelli vel in ecclesia de Anzac, quæ est parochialis. Cætera vero omnia quæ eo die in quo hæc concordia facta est aliqua investitura tam fratres Cluniacenses quam fratres Casæ-Dei tenebant sibi in perpetua pace, nec sibi deinceps ea ad invicem calumniabuntur. Convenerunt etiam inter se ut quæcunque de cætero terræ vel possessiones sibi darentur ab illis qui eas aliqua investitura tenerent, fratres illi qui inde quæcunque donum susceperint, eas sibi sine calumnia et quæstione aliorum habeant. In Ecclesiis vero acquirendis, quicumque eorum primum partem adi-

A pisci dono ejus qui investitus est poterit, tenebit eam in pace, nec quilibet alterius congregationis vim aut calumniam inferre poterit, nec acquirendi vel ædificandi ecclesiam in ipsa parrochia licentiam vel facultatem habebit. Clericorum autem vel militum quisquis in extremis positus, cuicumque loco eorum sese ad sepeliendum destinaverit, ibi sine calumnia sepelietur, et quæcunque dederit locus ipse in pace retinebit, etiamsi se vel sua prius alteri parti devoverit, excepto quod si aliqua aliis cum investitura primum dedit, non licebit ea nisi ipsis qui inde investiti fuerant habere. Copientium venire ad monasticum ordinem et habitum, nulli suscipiendi aditus, quocunque ire velit, ab altero prohibetur, etiamsi se ei primum devoverit. Et si qua tunc largitus fuerit, locus ipse quem ingreditur in pace possidebit, exceptis his quæ cum investitura aliis primum contulit. Suscepti ad habitum transire ab uno ad alterum monasterium non poterunt, nisi forte cum licentia abbatis sui.

Actum publice apud Clarum-montem et laudatum atque confirmatum auctoritate domni papæ Urbani II, ut sic ab utrisque inconvulse teneatur, anno ab Incarnatione Domini 1095, Kal. Decembris, indictione IV.

XXI.

Raimundi vicecomitis Cadurcensis vitam monasticam in Moisiacensi cœnobio amplectentis, et duas ecclesias Ansquitilio abbati condonantis.

(Anno 1101.)

[*Gall. Chr.*, nov. Instr. 40.]

Cum manifestum sit beatius esse dare quam accipere (*Act.* xv, 35), et moneat unumquemque Scriptura: *Miserere animæ tuæ placens Deo* (*Eccli.* xxx, 24), ego in Dei nomine RAIMUNDUS vicecomes dictus, qui toties ab aliis male acceperam tandem aliquando bene dare dispono, atque miseræ animæ meæ inspiratione divina misereri eligo. Nam vitam meam qua tam inique vivebam, ut Christianis omnibus audire tantum nefarium sit, relinquens omnia, religione monastica commutavi. Ecclesias vero quæ dicuntur de Calzada, quas parentes et antecessores mei per Simoniacam hæresim prave distraxerant, ut oblationes earum, non per manus pauperum, sed, quod turpe erat, per manus concubinarum, distribuerentur, in dispositione Deo servientium ordinatione divina constitui atque composui. Has igitur ecclesias quæ in Caturcensi pago constructæ videntur, major in honore et nomine B. Mariæ semper virginis: minor vero in honore sancti Audoeni confessoris; cum suis cœmeteriis et oblationibus, terris, vineis, aquis, molendinis, seu omni ecclesiastico honore, et omnibus ubique ad ipsas pertinentibus, ego supradictus Raimundus, simulque filii mei Pontius et Petrus, donamus et relinquimus Domino Deo universorum, et beatissimis apostolis ejus Petro et Paulo, in locis venerabilibus Cluniaco et Moisiaco, abbatibus quoque presentibus domno Hugoni et domno Asquitilio, cunctisque eorum successori-

bus, tam abbatibus quam monachis in ipsis locis Deo servientibus, ut habeant, teneant et possideant in perpetuum aledum omni tempore, quandiu cœlum imminet terræ. Hæc, inquam, admonitione et industria summi et illustris viri domni Geraldī nostri, id est Caturensis pontificis : instantia vero atque diuturnis ad Deum orationibus venerandi abbatis Asquitiliī, cunctæque congregationis Moissiacensis, exhortatione quoque, et ut ita dicam, partim violentia filiorum suorum Petri et Pontii, consilio etiam et voluntate amicorum meorum, ac multorum nobilium virorum, tali tantaque devotione peregi. Si quis itaque hanc nostram donationem irrumpere, violare, aut in aliquo minuire tentaverit, in primis iram Dei viventis incurrat, ac cum Dathan et Abiron damnatione perpetua damnandum se sentiat in infernum. Cui autem melior apparuerit filius, aut propinquus meus, potentia sua totum ab integro restituat sancto Petro in supradicto loco Moissiaco, ut participes hujus meæ eleemosynæ sit et hæreditatis meæ hæres legalis permaneat; scilicet, ut quod de manu laicali, ubi hactenus erat, in omnipotentis Dei et servorum ejus stipendia commutamus atque transducimus, absque perturbatione et inquietudine ratum sit, et inconvulsum consistat omni tempore.

Facta cessio descriptionis hujus auctoritate et consilio domni Geraldī sanctæ Caturensis Ecclesiæ episcopi, ac clericorum ejus, anno Dominicæ Incarnationis 1101, indictione nona, præside in Romana Ecclesia Paschale secundo papa, regnante Philippo Francorum rege, in præsentia et corroboratione multorum testium.

Ego ipse Raimundus supradictus vicecomes, et filii mei Pontius et Petrus vicecomites, ita firmamus et corroboramus tenendum in perpetuum.

Ego Ademarus Ramo dictus, qui ipsas per successionem parentum meorum male tenebam et injuste possidebam, ita libere et absolute dono atque derelinquo, simul cum filio meo in manibus et præsentia supradicti abbatis domni Asquitiliī, atque aliorum multorum testium, tam monachorum quam laicorum.

Signum Aimonis Eliæ.

Signum Gauffredi militis de Calszeda.

Signum Petri Amelii.

Signum Sicardi.

Signum Hugonis vicarii.

XXII.

Concilium Massiliense confirmat placitum quod fecit Norgaudus episcopus Æduensis cum domno-abbate Hugone et monachis Cluniacensibus.

(Anno 1103.)

[MARTEN. *Thes. Anecd.*, IV, 125, ex cartario Cluniacensi.]

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen. Omnes sanctæ universitatis Ecclesiæ filios volumus scire quam pacem quamque concordiam, Æduensis episcopus Nor-

gaudus domno Hugoni Cluniacensium venerando abbati filiisque ejus Cluniacensibus fratribus tandem post diutinam controversiam fecerit, qua litterave factam corroboraverit. Querimoniam inter Cluniacenses fratres et prædictum Æduensem episcopum N. pro illatis ab eodem episcopo injuriis exortæ fuerunt, et inter cætera injuriarum damna idem episcopus, necnon et Maticensis præsul domnus Berardus quædam nova fecerunt privilegia, quæ videbantur contraria quædam contra Cluniacensis Ecclesiæ privilegia continere. Ut autem domnus Paschalis II papa hoc comperit amore domni Patris Hugonis et Cluniacensium fratrum charitate excitus, scriptis suis illa contraria quæ memorata jam dictorum episcoporum privilegia continebant damnare curavit; et ad hæc damnanda, atque simul Romanæ Ecclesiæ negotia peragenda et pertractanda Prænestinum episcopum domnum Milonem, totius Galliæ legatione injuncta, ad Gallias mittere studuit. Idem vero legatus Cluniacum veniens, certo die inter præfatum episcopum fratresque Cluniacenses placitum denominatum statuit, in quo placito, quidquid supradictorum privilegia episcoporum contrarium adversum Cluniacensis Ecclesiæ privilegia sonabant, præcepto Domini papæ in præsentia episcoporum quos subintitulabimus, et cunctorum qui aderant exclusit ac damnavit, ecclesiæque Cluniacensis privilegia firmavit et corroboravit. In hoc quoque placito præmemoratus Æduensis episcopus N. decreto et litteris domini papæ Paschalis II commonitus, justitiæque quam in ecclesiis subnominatis fratres Cluniacenses habebant exigente, domno Patri Hugoni fratribusque Cluniacensibus donavit, concessit ac laudavit ecclesiam de Carrellis, et ecclesias de castro de Lorma, scilicet ecclesiam S. Albani, et capellam ejusdem castri, ecclesiamque de Molinis, et ecclesiam de Trevello. Ecclesiam autem de Moncellis simili modo donavit, similiter concedit et laudavit. Statutum est tamen ut pro hac ipsa ecclesia duorum solidorum census annuatim reddatur. De hac iterum eadem ecclesia hæc convenientia habetur, ut si a Corbiniacensibus monachis fratres Cluniacenses interpellati de rectitudine fuerint, ubi Cluniacenses testificatorem suum poterint habere, non differant in curia memorati episcopi Æduensis N. justitiam exsequi rectitudinis. Omnes etiam ecclesias quas vel prædecessoris sui domni Aganonis tempore tenuerant, vel de quibus donum vel investituram, aut assensum habuerant laudavit. Præceptum est quoque domini papæ Paschalis præcepto et præfixum ac per præfatum Romanæ sedis legatum Prænestinæ episcopum domum Milonem corroboratum, ut sicut in præfati papæ Paschalis videlicet II privilegio Cluniaco impertito continetur, tam ecclesiæ quam presbyteri ecclesiarum et res Cluniacensium universæ sine inquietudine liberæ et inviolatæ permaneant. Hæc vero de Vizeliacensi abbacia statuta sunt et præfixa. Statutum est et præceptum ut Æduensis episcopus a Vizeliacensi abbate

professionem vel obedientiam non exigat, nec abbas ei ullo modo faciat. Fratres vero Vizeliacenses sacros ordines ab ipso suscipient, si tamen episcopus canonice ordinatus fuerit. Quod si eos ordinare renuerit, a quolibet alio episcopo canonice ordinato ordinabuntur. Presbyteris quoque qui eidem abbatiæ deserviunt, chrisma largietur absque aliqua retractatione.

Anno ab Incarnatione Domini 1103 acta sunt hæc apud Massiliam per manum domni Milonis Prænestini episcopi et S. R. E. sedis legati in præsentia episcoporum, scilicet Maticensis B qui cum tunc episcopatu suo Lugdunensis archiepiscopi domni Hugonis] vices agebat, et hujus præfati Æduensis episcopi N. in præsentia quoque archiepiscopi de Lyroie domni Gerardi, et episcopi de Tūfort domni Herberti, et episcopi Cestensis domni Roberti, ac episcopi Belensis domni Ponci, hoc placitum et has conventiones donorum præfatus Æduensis episcopus N. sicut in præsentia supradictorum episcoporum per manum domni M. cardinalis sæpediti firmaverat, sic Cluniaci in communi capitulo fratrum firmavit, laudavit et corroboravit, præsentibus Vizeliacensi abbate domno Artaldo, domnoque Gaufrido priore claustris, et domno Bernardo camerario, præsentibus etiam conventu.

XXIII.

Charta Willelmi Burgundionum et Maticensium comitis, qua donationes antecessorum suorum Cluniaco factas confirmat, aliasque de suo addit, commemorans progenitores et antecessores suos.

(Anno 1107.)

[MABILL. *Annal. Bened.*, V, 511.]

Notum sit cunctis amantibus veritatem et pacem, quod ego Willelmus, Burgundionum comes et Mathicensium, laudo et confirmo ad Cluniacum omnes donationes quas antecessores mei Burgundionum comites et comites Mathicensium loco illi venerabili usque hodie contulerunt: videlicet Rainaldus pater meus, filius Willelmi; et ipse Willelmus, filius alterius Rainaldi; et ipse Rainaldus, filius alterius Willelmi; et quæ illic dedit Stephanus comes, patruus meus. Possessionem quoque in pago Leodiensi, quam Aywalliam vocant, quam mater mea Regina, quæ fuit uxor Rainaldi [Mathicensium comitis dedit ad Marciniacum, ubi et ipsa multis jam annis in sanctimoniali habitu servit Deo sub disciplina domni ac venerabilis Hugonis abbatis. Nam de mea parte dono ad præfatum locum Cluniacum quidquid jure hæreditario a majoribus meis mihi obvenit apud Bellum montem, qui locus est in episcopatu Lausanensi, et insulam proximam, quam dicunt Insulam comitum, quantum ad me res ipsa pertinet in hominibus, in terris, in vineis, in piscariis, vel cæteris redditibus. Sic laudo, sic offero res nominatas pro redemptione animæ meæ, et avi ac nutritoris

(148) In hac comitum Maticensium serie observare licet morem apud veteres non raro usitatum, ut

A mei Cononis comitis et reliquorum parentum meorum, etc.

Actum publice apud Berzium villam (Verzy) in manu domni Hugonis Cluniacensis abbatis, anno Dominicæ Incarnationis 1107 indictione xv, anno domni Paschalis papæ secundi viii, anno Henrici regis quarti, anno vero ordinationis domni Hugonis abbatis Cluniacensis LIX (148).

XXIV.

Charta donationis pro monasterio Cluniacensi a Willelmo et uxore sua Adeleyda.

[BALUZE, *Histoire d'Auvergne*, tom. II, preuv. p. 30.]

Cum divinæ nobis Scripturæ per Salomonem testetur auctoritas, *divitiæ viri redemptio animæ ejus, etc.*, has divinæ admonitionis sententias considerantes, ego Willelmus et uxor mea Adeleyda ob remedium animarum nostrarum et antecessorum nostrorum de amplitudine prædiorum quæ dedit nobis Deus beatis apostolis ejus Petro et Paulo ad monasterium Cluniacense, cui venerabilis abbas Hugo præesse videtur, donare aliquid statuimus in pago Limagnæ, terram scilicet Caurossam cum continentia sua et finibus suis, ea ratione ut jus alodiale et quidquid proprietatis aut dominicaturæ in ea possideo prædicto loco et monachis ibi Deo famulantibus delegem et transfundam perpetualiter obtinendum. Et ut hæc traditionis charta firma et inviolabilis permaneat nostra auctoritate roboravimus, et fidelium nostrorum assensu laudari et astipulari fecimus.

S. Willelmi filii ejus.

S. Stephani fratris ejus.

XXV.

Charta donationis Willelmi [de Thierno eidem Cluniacensi monasterio.

[*Histoire d'Auvergne*, ibid.]

Dum constet certissimum fore cunctis recte sapientibus quod videlicet omnis præsentis sæculi gloria sive, ut verius dicatur, vana et deceptoria fallaciæ tota transit, etc. Hæc igitur ego Willelmus de Thierno mente versans simulque multitudinem peccatorum in quibus nunc usque sum diversatus lacrymoso corde considerans, ratum duxi ut juxta Danielis consilium peccata mea elemosynis redimerem, et quia a vilitate bonæ actionis, heu prohi dolor! pene arui æstu sæcularium voluptatum, illos saltem sustentarem quorum pia vita fructum offert bonarum jugiter virtutum, eo quod a Christo velut lignum fructiferum sint plantatæ juxta fluentia sanctarum Scripturarum. Dum enim me sentiam fascibus iniquitatum mearum immersum, cunctis pietatis exspoliatum esse plumis, illorum qui cunctarum mundi cupiditatum visco exuti assumunt pennas ut aquilæ et ad superna indeficienter evolant, mentis

nepos avi nomen referret, ut in eo avus quodam modo reviviscere videretur.

contemplatione me confido ad regna cœlorum sustolli pennis. Hujus ergo rei gratia dono Deo et sanctis apostolis Petro et Paulo patrique et domino meo Hugoni abbati, et cæteris senioribus fratribus Cluniacensibus quædam ex meis rebus, ut ipsi deinceps ea jure perpetuo possideant et prout voluerint disponant. Sunt vero hæc: In primis quidquid in ecclesia vel villa de Carmis in dominium possideo, redditus videlicet, vel consuetudines omnes et vicarias omnes ibi pertinentes, quicumque illas habeat ut sicut ego huc usque nunc tenui, ita deinceps eas seniores Cluniacenses teneant. Dono etiam villam de Siurac, sicut eam tenebam, et consuetudines et vicarias ibidem pertinentes similiter. Simili modo villam de Espentegui cum consuetudinibus et vicariis omnibus. Medietatem quoque de clauso de Vensac cum vicaria sua. Item quidquid habebam apud sanctum Porcianum de Borno cum vicariis et consuetudinibus et quantum una leuca tenet de silva de Borno in loco ubi ipsi monachi elegerint. Item quadraginta modios debiales de vino omni anno in Thiernensi pago, et decem cervisiæ, et unum semimodium de melle, et quinquaginta rusticos cum consuetudinibus quas debebant, et quinquaginta porcos, totidemque multones.

Petrus de Artona, Eldinus de Montalegra, Petrus de Terzac. Isti sunt testes qui hoc viderunt et audierunt.

XXVI.

Charta donationis ecclesie Sancti Saturnini Tolosani Cluniacensi monasterio facta ab Isarno episcopo Tolosano.

[CATEL, *Mémoires de l'hist. du Languedoc*, p. 873.]

In nomine Dei Patris omnipotentis, et Filii, et Spiritus sancti, in quo quidquid facimus in verbo, vel in opere facere jubemur, et qui totius boni initium est et finis.

Ad notitiam præsentium et futurorum scribitur hæc convenientia, quam ego Isarnus Dei gratia Tolosæ episcopus statuo et firmo, cum Hunaldo abbate Moyssacensi de loco Sancti Saturnini, quem ego laudo et committo domino Hugoni abbati Cluniacensi, et Hunaldo suprascripto abbati, ut ibi Domino sub monastica regula omni tempore serviatur. Hoc videlicet pacto quod habendum semper retineo quantam partem omnium oblationum Ecclesie suprascripti martyris, et proprium custodem altaris, et victum ipsius custodis de claustris accipiendum, et domum ad opus custodis prope ostium ecclesie ad placitum meum. Retineo quoque clavem sepulcri martyris et clavem ante altare Sancti Ascii. Et de omnibus quæ in prædicta Ecclesia acquiruntur a populo, retineo tertiam partem ad opera ecclesie, et tertiam partem episcopi, et unum cubitum candelæ episcopalem, alium præpositi, alium decani et alium sacristæ, et alium ad opera ejusdem ecclesie, et luminaria ad prandium mihi necessaria, quæ ex consuetudine habere soleo, et tota opera fabricæ

ecclesie suprascriptæ retineo in dominio dum vivo. Post obitum meum convenit inter nos, ut medietas operis ipsius ecclesie remaneat in potestate Sancti Stephani, et canonicorum ejusdem sedis. Consummata vero fabrica prædictæ ecclesie medietas omnium oblationum præfatæ ecclesie, illarum scilicet rerum quæ consueverunt dividi inter episcopum, et opera, et congregationem ejusdem loci, sit Sancti Stephani et episcopi ac canonicorum illius sedis. Retineo etiam pastum, quem recipere soleo in festum Sancti Saturnini sicut constitutum est, et tertiam partem omnium rerum quæ pro sepultura mortuorum prædictæ ecclesie conferentur vel dabuntur, ultra quinque solidos. Retineo similiter mihi dum vixero omnem honorem præposituræ, decaniæ, sacristaniæ. Post obitum meum quidquid ex prædictis honoribus solent tenere laici per manum episcopi remaneat Sancto Saturnino. Retineo et omnes stationes festivitatum sicut ab antiquitus sunt constitutæ fieri apud sedem. Retineo etiam hoc laudante et conveniente Hunaldo prædicto abbate et congregatione ipsius loci, ut quicumque ex civitate voluerit sepeliri in cœmeterio nostræ sedis, sine omni calumnia et contradictione recipiatur ac sepeliatur ibi. Omnia hæc supra scripta ego Isarnus episcopus jam supra nominatus, retineo ad opus Sancti Stephani nostræ sedis, et ad meum opus, et canonicorum ejusdem opus, et canonicorum ejusdem sedis propter laicalem sevum superius dixi, ut sit Sancti Saturnini, et ex omnibus istis quæ mihi et sedi meæ atque canonicis retineo, convenit inter nos ut nihil unquam impediam neque alias transfundam, neque ullam difficultatem contra sedem meam, et canonicos ipsius sedis: similem conventionem facio de omnibus illis quæ remanent juris Sancti Saturnini. Propter hoc placitum, et propter constitutionem suprascripti ordinis quod episcopus prænominatus Isarnus consentit ac permittit institui monasticam regulam in loco Sancti Saturnini, ego Guillelmus Tolosanus comes dono et laudo et firmo ipsi episcopo Isarno, ut propter excommunicationem apostolici, vel ejus legati nunquam contra pellam illi honorem neque auferam, neque ullam vim inferam, et propter hoc idem placitum dono et firmo illi, ut ab hodierno die de nullo clerico accipiam justitiam qui habitet in suburbio vel in civitate postquam coronam habuerit in capite, neque accipiam justitiam de Bajulis, neque de servientibus suis qui sint in civitate, vel in burgo. Hæc omnia sicut in hac charta scripta sunt, ita dono ego suprascriptus comes, et laudo et firmo Deo et sancto Stephano prædictæ sedis, et episcopo Isarno prænominato, atque canonicis ejusdem sedis præsentibus et futuris, et ut nunquam irrumpere possim, sed semper firma stabilitate teneam et fideliter observem, in nomine sanctæ fidei osculatus sum prædictum episcopum Isarnum, et canonicos ejus sedis. Præterea constituimus, et perpetua observatione definimus, ut in prænominato loco Sancti Saturnini nunquam instituaturs abbas, sed semper

habeat et teneat illum cum priore suo suprascriptus abbas Cluniacensis, ac successores ejus per manum episcopi, et canonicorum ipsius sedis, exceptis illis quæ superius nominatim expressa retenta sunt, ad opus episcopi et canonicorum ejusdem sedis, salva auctoritate ipsorum.

Hoc totum factum est in præsentia Hunaldi suprascripti abbatis, et Arnaldi abbatis sancti Aurdardi, et Petri prioris Sancti Stephani, et Ramundi ejusdem loci canonici, et Petri Bénédicti, et Bernardi Benedicti, et Pontii Bernardi de Lavauro, et Isarni Revel et Pontii Ebrardi.

XXVII.

Charta donationis Ecclesie sancti Petri Cetonensis Clunacensi cœnobio.

[BRY DE LA CLERGERIE, *Hist. des comtés d'Alençon et du Perche*, pag. 72]

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Notum esse volumus omnibus sanctæ Dei Ecclesie Dei fidelibus tam præsentibus quam subsequentibus, quod ego Galterius Chesnellus dono domino Deo omnipotenti, et sancto Petro apostolo Christi atque monachis Cluniacensibus qui sunt positi ad sanctum Dyonisium in Nogento castro de Pertico, Ecclesiam sancti Petri Cetonensis, cum omnibus appenditiis suis, omnia quæ deintus vel de foris videbar habere, videlicet omnem terram cultam et incultam quæ Ecclesie videbatur jure pertinere, cœmeterium ad faciendum ædes monachorum, burgum etiam de foris ad faciendas domos ad quoscunque homines illorum et ad totam voluntatem suam faciendam; stagnum etiam ad usus monachorum inibi habitantium ad piscandum, et in omnes alias aquas meas piscationem. Volturam etiam molendini qui in ipso stagno situs est, de annonis suis concedo eis, et aream molendini in aqua Marosaia subtus montem Tedbarti. Adjungo etiam ecclesiam sanctissimi Nicolai cum omnibus appendiciis suis, terram cultam et incultam, atque molendini aream subtus ecclesiam; posnadium quoque remitto omnium porcorum monachorum et hominum illorum qui in domo illi deserviunt per omnes saltus meos, excepta sola foresta quæ dicitur Carbonum. Quod si in illa foresta porci mei discurrerint, similiter quoque in illa porci monachorum discurrant. Ad ædificia quoque eorum vel omnium hominum illorum facienda, et ad calcfaciendum in omnes saltus meos ligna concedo, excepto foresta Corbono. Dono etiam omnem partem

meam decimæ de terra Cetonis, et de omnibus nemoribus meis si messes in eis factæ fuerint. Si qui vero de feudo meo habuerint, et inde dare seu etiam vendere, vel in vadimonium voluerint mittere libentissime concedo, ea scilicet ratione, ut nullam donationem vel venditionem ad alium locum possint facere nisi monachis S. Petri Cluniensis. Adhuc etiam addo tantum de pratis meis ecclesie supradictæ Sancti Petri, quantum sufficere possit herba uni aratro per totum annum. Facio hoc donum pro redemptione animæ meæ et patris mei, et matris, atque pro omnibus parentibus meis, tam vivis quam et defunctis, ut Dominus, intercedentibus omnibus sanctis, in præsentis sæculo et in futuro miseretur omnibus nobis. Facio autem hoc donum una cum assensu fratris mei Ivonis Chesnellus, qui unum equum pro laudatione postea habuit, cum quo in Hierusalem perrexit. Laudavit etiam Dominus comes Rogerius, et corroboravit, atque filius suis domno Roberto et domno Hugoni confirmari fecit. Si quis autem donum calumniari voluerit, pietatem ex hoc non habeat, et nisi resipuerit et ad satisfactionem confugerit pereat in æterna damnatione cum diabolo et ejus angelis. Ego quoque expugnare cum Dei adjutorio curabo, quousque convictus et ad nihilum deductus judiciana potestate cogatur, ut triginta libras auri persolvat. Et ut hæc charta firma permaneat, inde sunt testes qui hoc viderunt et audierunt, dominus Hoellus Cenomanensis episcopus, Guicherus decanus, Gaufridus, et alius Gaufridus archidiaconi, Fulchradus archipresbyter, Guandabertus archidiaconus, Hubertus archipresbyter, Oddo et Hiesgodies canonici, Hildenerus et Orricus, Rodulfus atque Gradulfus canonici. Dominus Rogerius comes, et dominus Robertus atque dominus Hugo filii ejus, Guillelmus Goietus, Galterus de Vilerero, Bernardus de Feritate, Rotrocus de Monteforti, Guillelmus Anatomus, Guillelmus Guittardus, Bladinus præpositus, Gerogius de Ulmo, Richerius et Girardus Forestarius, Ivo Paganus, de Villa-perdita, Durannus homo Gerogii.

Hoc autem sciant omnes catholici, quod in omnibus supradictis donis et in meo dominio et in omnibus quæ mei homines dederunt vel daturi sunt, dedi et concessi cum assensu fratris mei Ivonis omnes consuetudines meas quas in eis habebam: teloneum, scilicet, vicariam, furum, incendium raptum et quidquid consuetudinis in hac terra solet inquiri vel nominari.